

ABUZUL EMOȚIONAL ÎN RELAȚIILE DINTRE PĂRINȚI ȘI ADOLESCENȚI

Elena VINNICENCO, dr., conf. univ.

Summary

In this article we will analyze emotional abuse as a chronic action of parents which damages or impede the development of adolescent's positive self-image. In this context, the frequent causes of emotional abuse appearance in the relations between parents and adolescents are characterized. The consequences of emotional abuse which affect the adolescent's life are also revealed. In conclusion, we propose some recommendations which concern the prevention of emotional abuse in the relations between parents and adolescents.

Familia reprezintă o reunire a vârstelor, dar și un potențial conflict între generații. Familia, nu numai că asigură stabilitatea și dezvoltarea umană, dar joacă un rol important și în motivarea individului, în realizările și împlinirile sale. Atmosfera familială variază imens de la o familie la alta.

Modul în care părintele își educă copilul este specific și reliefează nivelul de cunoștințe, viziunile sale asupra problematicii lumii contemporane, concepția sa asupra educației copilului.

Abuzul emoțional reprezintă o acțiune cronică a părinților sau a altor persoane de îngrijire, care dăunează sau împiedică dezvoltarea unei imagini de sine pozitive a copilului. Este un comportament intenționat al unui adult, care jignește, batjocorește, ironizează, devalorizează sau umilește copilul în momente semnificative, afectându-i imaginea de sine și echilibrul psihologic.

Abuzul emoțional (denumit și abuz psihologic sau violență psihologică) se poate manifesta prin injurii, proferarea de amenințări, intimidări, insulte, poreclire, izolare, ignorare, respingere, indiferență, folosirea de apelative sau etichetări denigratoare etc. [5].

Dezvoltarea emoțională la adolescenți este strâns legată de stabilirea unui sentiment propriu al identității sale. Schimbări majore

apar și în plan social: adolescenții preferă să petreacă mai mult timp cu semenii, decât cu părinții și familia. Adolescența este perioada în care se iau decizii importante privitor la alegerea unei profesii, la studii universitare etc. Aceste decizii depind în mare măsură de conștientizarea relațiilor cu familia, școala, semenii etc.

Sentimentul identității se realizează pe două coordonate:

- Imaginea de sine, care implică relatări despre propria persoană, inclusiv roluri, scopuri, interese etc.

- Stima de sine, care implică ceea ce crede și simte persoana cu privire la propria sa imagine.

În viziunea autorului Zlate M., adolescentul se confruntă cu o serie de nevoi [4]:

- nevoia de a ști;
- nevoia de a fi afectuos;
- nevoia de apartenență la grup;
- nevoia de independență;
- nevoia modelelor, de imitație etc.

Sub impactul acestui ansamblu de nevoi, adolescentul se dezvoltă la nivel cognitiv, volitiv, emoțional etc.

Abuzul emoțional poate distorsiona:

- sentimentele, emoțiile adolescentului;
- atitudinea față de sine însuși;
- relațiile cu semenii, cu persoanele care îl înconjoară etc.

Una din cauzele frecvente ale apariției abuzului emoțional este persistența neînțelegerilor, care duc la conflicte permanente în familie. Relațiile tensionate între membrii familiei provoacă neîncredere, nesustenere reciprocă, nerespect. Conștientizarea relațiilor familiale reprezintă un aspect primordial în prevenirea abuzului emoțional.

O altă cauză a apariției abuzului emoțional se regăsește în anamneza părintelui care a fost victima aplicării violenței. Astfel, prin comportamentul său denotă anumite norme în educație, care se răsfrâng

negativ în dezvoltarea ulterioară a adolescentului. Adolescenții abuzați dobândesc un sentiment de neajutorare, mulți dintre ei rămânând traumatizați în urma acestor experiențe. Ei devin astfel incapabili să schimbe ceva în situația lor, deoarece sentimentul de teamă este cel care guvernează toate relațiile prezente și viitoare în care este implicat.

Abuzarea copiilor în cadrul unei perioade îndelungate are consecințe negative, precum pasivitatea cronică, distanțarea de cei din jur, instabilitatea emoțională, toate fiind forme de apărare împotriva traumelor; aceste simptome alternează cu momente de furie împotriva propriei persoane, vizibile în acțiunile de autovătămare, în tentativele de suicid sau acțiuni agresive îndreptate împotriva celorlalți.

În literatura de specialitate există studii care susțin ideea unei puternice corelații între modalitățile de autodescripție ale părinților și descripțiile propriilor copii. Părinții care prezintă probleme emoționale tind să-și educe copiii asemeni lor, iar părinții depresivi și anxioși își etichetează mult mai frecvent propriii copii ca fiind dificili, comparativ cu aprecierile modale ale părinților relativ la această problemă.

O altă cauză a abuzului emoțional constituie lipsa comunicării între părinte și adolescent.

Indicii care denotă acest aspect pot fi: plecarea peste hotare a părintelui, separarea familiei, neînțelegerile în familie etc. În final se percepe o distanțare în relația dintre părinte și adolescent, care are nevoie de susținere, înțelegere, încredere.

O situație critică care vizează un abuz emoțional constituie indicii de dezvoltare a adolescentului. Există anumite caracteristici, cum ar fi stângăcia, găngăvitul, motivația negativă a adolescentului. Respectiv, neadresarea la specialiști sau evitarea prescripțiilor făcute pentru copil promovează un mod critic de stabilire a relațiilor în familie.

Una din cauzele apariției abuzului emoțional ar fi cazurile când are loc abuzul de substanțe (alcool, droguri) de către părinții incapabili

să-și gestioneze viața. Copilul care trăiește alături de acești părinți se va considera vinovat pentru degradarea fizică și morală a acestora și va avea o percepție distorsionată asupra sa și asupra lumii înconjurătoare.

Abuzul emoțional are consecințe pe termen lung asupra dezvoltării copilului, sănătății sale mintale, comportamentului și stimei de sine. Contextele producerii acestui tip de abuz sunt, de regulă, cele legate de violența domestică/în familie, de adulții cu probleme de sănătate mintală și de părinții cu abilități parentale scăzute.

Consecințele abuzului emoțional pot apărea la nivel afectiv, având un impact nefast asupra dezvoltării sentimentelor și emoțiilor adolescentului, de exemplu:

- nervozitate;
- motivație negativă;
- instabilitate emoțională;
- sentimentul de singurătate;
- indiferența față de sine și față de ceilalți;
- apatia;
- deprimarea;
- stare de agitație;
- nemulțumire față de cei din jur;
- pesimism etc.

De asemenea, pot avea loc urmări grave ale abuzului emoțional și în sfera conștientizării relațiilor intrapersonale și interpersonale, a stimei de sine, a relațiilor su semenii, care constă în:

- neîncrederea în forțele proprii;
- apariția barierelor de comunicare;
- contrazicerea adolescentului în argumentări și păreri personale;
- nedorința de a comunica cu ceilalți;
- inadaptarea la anumite situații;
- netolerarea anumitor lucruri;
- izolarea;
- trăirile combinate de răs și plâns;

- automutilarea;
- dependența exagerată față de anumite lucruri;
- schimbarea bruscă la exterior;
- activismul exagerat sau lentoarea în mișcări;
- desgust față de propria persoană;

În concluzie, consecințele în plan emoțional conduc spre dificultăți de adaptare într-un mediu și reflectă lipsa de inițiativă și de creativitate, frica, tendința de separare, inclusiv la vârsta adultă.

Pentru a preveni abuzul emoțional asupra adolescentului, e necesar să evidențiem câteva recomandări:

- să nu recurgem la o critică distructivă;
- să nu ne străduim să schimbăm brusc comportamentul în raport cu adolescentul;
- să-i acordăm, în limita posibilităților, condiții favorabile de trai;
- să studiem particularitățile de vârstă și individuale ale adolescentului;
- să-i acordăm afecțiunea de care are nevoie adolescentul;
- să încercăm să discutăm subiectele pe care le propune adolescentul;
- să reducem pe cât e posibil situațiile stresante;
- să-i oferim încredere;
- să manifestăm interes față de activitățile pe care le desfășoară adolescentul;
- să fie încurajat pentru succesele pe care le are;
- să analizăm, în caz de necesitate, o anumită situație-problemă cu o persoană de încredere.

Concluzionând cele expuse anterior, e necesar de menționat că unui copilul trebuie să i se ofere nu numai susținere materială în familie, dar și susținere morală, afectivă. În așa fe, relaționarea pozitivă între părinți și adolescenți va contribui la un echilibru și armonie în familie.

Bibliografie

1. Albu, G., O psihologie a educației, Institutul European, Iași, 2005.
2. Dincă, M., Adolescenții într-o societate în schimbare, Paideea, București, 2004.
3. Eysenk, M., Psychology: an international perspective, Psychology Press., 2004.
4. Zlate, M., Eul și personalitatea, Editura Trei, București, 2004.
5. www.wikipedia.ro